

Ontwikkelgesprek HKU Master Interieurarchitectuur – hoofdlijnen en conclusies 1 oktober 2021 (online via ZOOM)

Deelnemers

Vanuit het auditpanel namen deel aan het gesprek:

- Voorzitter van het auditpanel
- Een van de extern deskundigen van het auditpanel

Vanuit de opleiding namen deel aan het gesprek:

- Directeur HKU Design
- Studieleider Master Interieurarchitectuur
- Onderwijskundige HKU Design
- Docent research en ontwerp
- Student Master Interieurarchitectuur
- Medewerker afdeling kwaliteitszorg

Onderwerpen

In het ontwikkelgesprek wilde de opleiding zich graag richten op de doorontwikkeling van MIA HKU als opleider van human-centred ontwerpers in het brede domein van architectuur/ruimtelijk ontwerp, waar studenten op verschillende manieren tot verschillende ruimtelijke interventies komen en gebruik maken van verschillende onderzoeks- en ontwerpmethodieken.

- Wat zou voor MIA HKU de volgende stap kunnen zijn om helder naar buiten te brengen wat de kenmerkende kwaliteiten van onze studenten zijn. Immers, stakeholders, opdrachtgevers en werkgevers zijn onder de indruk en willen graag met onze (oud-)studenten werken. Meer en meer laten we zien hoe we als nieuwe discipline ruimtelijk ontwerpers in het domein van de architectuur van betekenis kunnen zijn.
- Welke sleutelwoorden, anders dan social design, kunnen we in een subtitel hanteren?

Terugblik op de visitatie en het adviesrapport

Het auditpanel geeft aan dat MIA HKU ten opzichte van de vorige visitatieronden alle voor een master kenmerkende onderzoeksactiviteiten goed op de rails heeft. Waar de opleiding nu aandacht aan wil geven is de samenhang met het ontwerpen. Het panel heeft gezien hoe MIA HKU meer dan voldoende aandacht heeft voor het ontwerp en voor materiaal en vormgeving, daarin hoeft de opleiding in de ogen van het auditpanel niets te wijzigen. Het is duidelijk dat afgestudeerden gewenst zijn en het goed doen in de praktijk. Het is niet voor niets dat de opdrachtgevers zo tevreden zijn. Voor MIA zou het gaan om accentverschuiving, om het vinden van de juiste balans in de opleiding tussen onderzoek enerzijds en het ruimtelijk en vormgevingsontwerp anderzijds.

MIA HKU weet zich gesterkt door de positieve resultaten van de visitatie en concentreert zich de komende jaren op manieren om de opleiding nog beter te profileren, extern en intern. Die profilering mag beter tot zijn recht komen in de eindbeoordelingen en eindpresentaties. Daarmee werkt de opleiding aan grotere naamsbekendheid met wat een interieurarchitect eigenlijk is, of kan zijn. Interieurarchitectuur is immers, na herziening van de WAT in 2015, een nog jonge discipline. De opleiding wordt pas sinds 10 jaar aangeboden op masterniveau, en verkent op dit moment hoe zij zich kan verhouden tot de andere spelers binnen die discipline, zoals stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten, architecten, maar ook bijvoorbeeld social designers.

Besproken onderwerpen tijdens het ontwikkelgesprek

Tijdens het ontwikkelgesprek benadrukken alle gespreksdeelnemers de kracht van HKU MIA. Die zit in het ontwerpen van (een programma van) ander *gedrag* rond maatschappelijke opgaven, en tevens het ontwerpen van de *ruimte* die dat gedrag faciliteert. Dat is een hele heldere articulatie van wat HKU MIA-studenten inbrengen. Het

ontwerpen van de ruimte die mensen aanzet tot ander en/of gewenst gedrag. Dat is een afgebakende heldere rol die eigenlijk complementair is aan bijv. de rol van een social designer, waarbij het vooral gaat om het sociale proces (Hoe ga je met elkaar om? En hoe vertaal je dat in nieuwe omgangsvormen?).

Het is vanuit dat perspectief cruciaal dat studenten goed, zorgvuldig en methodisch onderzoek doen naar werkende principes binnen grote maatschappelijke vraagstukken. Daarmee legitimeer je ook wat je doet. Het auditpanel stelt vervolgens: articuleer daarbij dan ook het vormgevingsaspect (het ruimtelijk ontwerp en de technische uitwerking), niet alleen een conceptueel ontwerp, een nieuwe manier van kijken, de 'social design blik'.

Het auditpanel beschouwt MIA HKU als tamelijk uniek vergeleken met andere opleidingen met aan de ene kant de certificering (vakmensen) en aan de andere kant het inzetten van studenten op zulke uitdagende projecten. Zonder dat de opleiding dat zelf zo benoemt, raakt MIA HKU met de opdrachten de grand challenges van de EU (zoals gezondheid, duurzaamheid, circulaire energie, digitalisering). Dat zou ook in de promotie naar buiten sterker naar voren kunnen komen.

1. Over de term interieurarchitectuur

De traditionele afbakening van de vakgebieden knellen al een tijdje. Een recent gesprek tussen de oude en nieuwe Rijksbouwmeester (in Pakhuis de Zwijger) is heel herkenbaar. De opgaves die zij stellen komen precies overeen met de ambitie van de opleiding. Ze hebben het over de ontwerpkracht van makers: "de makers zijn aan zet".

Is de term interieurarchitectuur houdbaar voor de opleiding? Of zorgt het voor verwarring? Interieur lijkt heel erg naar binnen gericht, terwijl het juist ook over de buitenwereld gaat. Studenten van HKU MIA voelen zich niet thuis onder de categorie social design. Zij werken wel binnen die sociaal maatschappelijke context, maar leveren altijd een ruimtelijk resultaat op.

De vraag is of interieurarchitectuur, zoals dat nu bij mensen tussen de oren zit, nog passend is. Of dat we de lading van het woord interieurarchitect dienen te veranderen, door middel van een pay-off line naast MIA HKU. Interieurarchitecten hebben namelijk wel een specifieke rol binnen de ruimtelijke discipline van architecten, stedenbouwkundigen, en landschapsarchitecten.

Al past de term interieurarchitectuur niet helemaal, we willen ons binnen die architectonische discipline wel een plek verwerven. Voor studenten en alumni is het belangrijk dat we de waarde en status van het vakgebied over het voetlicht brengen. Alle MIA-opleidingen zijn aan het ontdekken wat het vakgebied inhoudt en wat de grenzen zijn en hoe de MIA zich verhoudt tot de andere architectonische disciplines die al veel langer masteropleidingen hebben. Interieurarchitectuur is ook de enige architectonische discipline die op kunsthogescholen wordt aangeboden.

Vanuit MIA HKU kunnen we prima onze eigen gang gaan, aldus het auditpanel, en ook aan studenten laten zien hoe we in beweging zijn, welke kansen we zien en welke posities onze afgestudeerden kunnen innemen. 'Zolang je voor jezelf kunt verantwoorden dat dit de toekomst is waarin het vakgebied zich ontwikkelt, dan moet je die weg op gaan'. We concluderen dat we meer mogen wapperen met onze vlag en laten zien waar we al 10 jaar mee bezig zijn.

De kern is dat de interieurarchitecten proberen ander *gedrag* te ontwerpen. Door goed te observeren en te bedenken welke interventies er nodig zijn om vanuit een ruimtelijk perspectief gedragsverandering te faciliteren en articuleren. Anders dan bijvoorbeeld social designers voegen studenten MIA HKU daar de vertaalslag naar '*ruimtelijke interventies*' aan toe. Daar zit de kern. En dat in combinatie met de 'grand challenges' of sociaal maatschappelijke kwesties, dat is waar MIA HKU voor staat.

Het is eigenlijk een dienend, faciliterend beroep. Veel meer gedreven vanuit een menselijk perspectief dan vanuit de ruimtelijke discipline. Daar ligt onze kracht. Architecten ontwerpen ook ruimtes maar meer vanuit functie en niet vanuit gedrag dat je wil ontwerpen. Het onderzoek bij HKU MIA gaat onder andere over het bestuderen van gedrag in een omgeving om onder meer ander gedrag te veroorzaken door middel van een ruimtelijk interventie.

Wat zou dan een goede pay-off of subtitel voor MIA HKU kunnen zijn? Een paar suggesties kwamen langs om een bepaalde benadering te articuleren:

- Iets met human centred of iets dergelijks. Dat is het wezenlijke verschil met architectuur. Interieurarchitecten stellen de mens centraal als ruimtelijk gebruiker en kijken altijd goed naar de behoeftes en wensen van de gebruiker, in gesprek met de gebruiker. Daar is het onderzoeksgedeelte aan gekoppeld.
- Human centred space odyssey (uitdagend en een reis door de ruimte of met de ruimte)
- Ruimte programmeurs of regisseurs (maar klinkt te veel als management)
- Multi-functionele ruimteproblemen kunnen oplossen (dat is meer een omschrijving)
- MIT doet het net als HKU. Hun opleiding heet Interior space design. En vervolgens wordt in een bijzin uitgelegd: The learners concentrate on designing spaces, interior and exterior, according to their functional hierarchies and interrelationships.

2. Sleutelwoorden

Studenten moeten weten welke terminologie ze kunnen gebruiken om zichzelf te presenteren (aan stakeholders) en om een eenduidige taal te kunnen spreken. Hoe kan MIA HKU ervoor zorgen dat studenten dit ook extern goed kunnen verwoorden, als ambassadeurs van de opleiding, en als ambassadeurs van zichzelf?

Op zoek naar sleutelwoorden die tot een goede pay-off zouden kunnen leiden, herkennen alle gesprekspartners termen die voor alle studenten kenmerkend zijn. Het zijn termen die te maken hebben met het ontwerpen van gedrag en de vertaalslag naar een ruimtelijk resultaat. MIA HKU heeft met de laag van gedrag te maken, de laag van de mechanismes van waaruit dat gedrag voortkomt, en de menselijke waarden die daarin een rol spelen. Human centred design lijkt de goede ondertitel, want alles is vanuit gedrag gedreven en vertaald in een ruimte. De echte meerwaarde van MIA is het inzicht in menselijk gedrag ook te kunnen vertalen naar ruimte. Ruimte die dat gedrag kan faciliteren.

Maar er zijn ook termen die per student zullen variëren. Die studenten aan hun profiel kunnen toevoegen, zoals bijvoorbeeld conceptueel, strategisch, adviserend, beleidsmatig of technisch. Immers, MIA HKU wil juist de ruimte bieden aan studenten om zich te profileren en positioneren zoals zij dat zelf willen. Dat is precies waarom de eindkwalificaties en beoordelingscriteria soms knellen. Studenten stromen in met allemaal eigen en uiteenlopende achtergronden. Dat zien we terug in de eindontwerpen. We willen studenten de mogelijkheid bieden de breedte van het vakgebied te verkennen.

Prominente karakteristieken van MIA HKU zijn in ieder geval:

1. studenten MIA HKU komen met een **ruimtelijk resultaat of interventie**.
2. dat refereert aan architectonische ontwerpen (binnen of buiten), waarin de beleving en het (sociale) gedrag van mensen centraal staat.
3. de vraagstukken relateren aan **grand challenges**.
4. het woord **omgeving** past beter dan het woord interieur.
5. **makerschap**, in de zin van **eigengereid**, vooruitlopend vergeleken met andere opleidingen, durven in gesprek te gaan, confronterend, tikje brutaal. Als critical friend. Niet zozeer in de zin van fine art intuïtief, conceptueel. Opdrachtgevers horen graag onze kijk ergens op. Wendbaarheid en flexibiliteit van het proces en ook het eindontwerp wordt steeds belangrijker en het wordt steeds normaler dat mensen betrokken worden bij het proces en mogen meedenken. Er ontstaat zo ook onverwachte waarde.
6. al doende ontwikkelend, als opleiding, maar ook als leerdoel voor studenten. Leren **iteratief** te werken. Dat is actueel. We werken al doende, we kijken, we doen. Niet alles is in beton gegoten en processen liggen niet vast (zoals bij vele architecten)
7. **agendasettend**, de motor willen aanzetten, refereren aan **actualiteit**, zoals impact van covid op werk- en leefomgeving
8. **voelsprietten** in de samenleving hebben, transities in de samenleving waarnemen om gedrag en sociaal verkeer met elkaar in verband te brengen. Onze opdrachtgevers zijn dienend aan de samenleving en willen weten wat er in de veranderende maatschappij speelt. Het is niet zozeer het individuele welbevinden waar het

om gaat, maar hoe mensen zich samen gedragen, de meer sociologische, antropologische, omgevingspsychologische kant.

9. **ontwerpend** processen in gang zetten, bijvoorbeeld door mock ups etc als stap om van A naar B te komen, zonder per se B te leveren.
10. er is altijd een vertaling naar een **werkend principe**, tastbaar, zichtbaar, fysiek. Dit is ook herkenbaar voor HKU. HKU'ers hebben een soort 'hands on' mentaliteit. Ze zijn altijd in staat om iets te vertalen naar een werkend principe, wat niet alleen conceptueel is.
11. **eigenheid inzetten**, met zekerheid om de ander tegemoet te treden.

Concrete stappen n.a.v. de visitatie en het adviesrapport

Een van de directe acties die MIA HKU heeft opgepakt naar aanleiding van de visitatie is om de methode van de Makersdialogen, die is ontwikkeld bij een van de HKU-lectoraten, in te zetten om studenten te leren articuleren wat hun eigen vak als maker is en hoe ze verder kunnen professionaliseren. Deze methode is ontwikkeld bij het HKU-lectorat "Research in Creative Practices".

De opleiding heeft daarnaast ook al twee sessies met docenten gepland in het najaar m.b.t. de ontwikkelagenda. Vragen die daar op de agenda staan:

- Past het toets- en beoordelingskader nog wel bij de ontwikkeling die de opleiding heeft doorgemaakt en het werk wat studenten nu laten zien?
- Hoe kunnen we onderzoek in relatie tot ontwerperschap verder gestalte geven en zichtbaar maken?

Tenslotte is in het ontwikkelgesprek het plan ontstaan om een of meer sessies met studenten te beleggen om de genoemde sleutelwoorden aan hen voor te leggen, eventueel nieuwe termen te verzamelen en te spelen met mogelijke subtitels voor MIA HKU. Wellicht kunnen we elke 2 maanden een nieuwe subtitel toevoegen aan de opleiding, om uit te proberen wat een subtitel doet. De sleutelwoorden zijn ook belangrijke input tijdens de twee sessies met docenten. Zodoende kan de opleiding een set van termen verzamelen, een gezamenlijke taal ontwikkelen, die past bij het actuele profiel en voor iedereen herkenbaar is, en die we intern en extern kunnen gebruiken.

Het ontwikkelgesprek bleek een verrijking en een mooie toevoeging aan het hele proces van de accreditatie. Om na de hele evaluatie en het adviesrapport nog met elkaar de diepte in te kunnen gaan op een aantal onderwerpen is een prettig aspect.

Dank voor ieders input en meedenken.